
Sağlık eğitimi alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinde sigara kullanımı ve etkileyen faktörler: İzlem araştırması

Tuğba GÖKTALAY¹, Beyhan CENGİZ ÖZYURT², Ayşın ŞAKAR COŞKUN¹, Pınar ÇELİK¹

¹ Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Manisa,

² Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Manisa.

ÖZET

Sağlık eğitimi alan 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde sigara kullanımı ve etkileyen faktörler: İzlem araştırması

2006-2007 öğretim döneminde, 1 ve 2. sınıfta okuyan Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Manisa Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara kullanım düzeyleri sorgulandı. Aynı öğrencilerin 3 ve 4. sınıfta iken; sigara kullanım düzeyinin değişip değişmediğinin belirlenmesi, bu durumu etkileyen faktörlerin saptanması ve 19 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren yasaya karşı tutumun belirlenmesi amaçlandı. Katılım hızı %80.42 olan çalışma bir izlem araştırmasıdır. Sigara kullanım düzeyi ve etkileyen faktörleri sorgulayan 26 sorudan oluşan yapılandırılmış anket formu hazırlandı. Etik kurul onayından sonra anketler, gözetim altında öğrencilerin sınıflarında toplandı. Yeni anket oluşturulurken ilk anketteki sigara kullanımı ile ilgili sorular değiştirilmeden alındı. İzlem çalışmasında ulaşılan 263 öğrencinin 189'u kız, 74'ü erkek idi. Sigara içmeyi deneme oranı %49, ortalama sigara deneme yaşı 15.7 ± 4.01 (0-23) yıl idi. Erkeklerde ve tıp fakültesinde okuyanlarda sigara içmeyi deneme yaşı daha erkendi. Altı ay ve üzerinde sigara içme oranı ile halen sigara içme oranı artmıştı ($p < 0.05$). Kızlarda ve tıp fakültesinde okuyan, yurttan kalan, ailesinde sigara içilen öğrencilerde sigara içimi daha fazla idi ($p < 0.05$). Merak en önemli başlama nedeni (%55.2), ağız kokusu, dişlerde sararma gibi sigaranın hoş olmayan etkisi (%91.7) en sık bırakma nedeniydi. Sigarayı bırakmayı deneme oranı %56.6 idi. Sigara bırakma poliklinikleri hakkında bilgi sahibi olma oranı %75.1, yasanın etkili olacağını düşünme oranı %83.3 idi. Sonuçta sigarayı deneme ve sigara içme oranı zaman içinde artmıştır. Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara konusunda eğitimin daha erken sınıflarda yapılmasının, diğer yardımcı sağlık personeli yetiştiren bölümlerde de bu konuda eğitime yer verilmesinin, aynı zamanda öğrencilerin kulüpler ya da çeşitli etkinlikler aracılığıyla sigara ile mücadelenin içine çekilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sigara, sigara içimini etkileyen faktörler, zaman içindeki değişim, üniversite öğrencileri.

SUMMARY

Level of smoking of 3rd and 4th grade students studying health and related factors: follow-up study

Tuğba GÖKTALAY¹, Beyhan CENGİZ ÖZYURT², Ayşın ŞAKAR COŞKUN¹, Pınar ÇELİK¹

Yazışma Adresi (Address for Correspondence):

Dr. Tuğba GÖKTALAY, Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı,
MANİSA - TÜRKİYE

e-mail: tugbagoktalay@yahoo.com

¹ Department of Chest Diseases, Faculty of Medicine, Celal Bayar University, Manisa, Turkey,

² Department of Public Health, Faculty of Medicine, Celal Bayar University, Manisa, Turkey.

The levels of smoking of 1st and 2nd year students at Faculty of Medicine and Manisa School of Health at Celal Bayar University were investigated in 2006-2007. This study is carried out in order to see if there is a change in the same students' level of smoking while they are in 3rd and 4th year. In addition, the study aimed to examine the factors affecting the level of use and attitudes towards the law effectuated in July 19, 2009. This is a follow-up study with 80.42% return rate. A 26-item structured questionnaire was administered. The participants filled out the questionnaires under supervision of the researchers in their classrooms. The University Institutional Review Board approved the study. The total of participants (263) of the follow-up study included 189 female and 74 male. The rate of experimenting with smoking was 49% with the mean age of 15.7 (SD= 4.01 years). The mean age of experimenting with smoking was the earliest on male students studying at faculty of medicine. The level of smoking was found to be the most on females, studying at faculty of medicine and staying at the dormitory, with smoking parents ($p < 0.05$). The most important reason to begin smoking was curiosity (55.2%) while bad breath and yellowing of teeth were the reasons to quit (91.7%). 83.3% of the students thought that the law will be effective on quit smoking. The level of both experimenting and use of smoking has been increased over time. It is suggested that medical students' awareness about the danger of smoking should be raised at earlier grades. In addition, lectures should be offered to students at School of Health and they should be encouraged to unite in order to fight with smoking.

Key Words: Smoking, factors affecting smoking, time effect, university students.

Tütün hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde önlenebilir ölüm nedenidir. En önemli kullanım yolu sigaradır ve dünyada en yaygın bağımlılık nedenidir. Sigara başta akciğer ve larenks kanserleri olmak üzere 50'den fazla hastalığa, kalp ve akciğer hastalıklarından ölümlere yol açmaktadır. Sağlık çalışanları tütün ile mücadelede merkezi bir konumdadır. Hekimler; sigara kullanımını önleme ve tedavi etmede, tütün ve ürünlerine karşı halkı bilinçlendirmede, başlamanın önlenmesinde aktif rol oynamaktadır. Hemşireler ve diğer yardımcı sağlık personelinin de tütüne karşı mücadeleye inancı ve rol model olması toplumun bilinçlenmesinde önemlidir. Yapılan bir araştırmada doktorların yaklaşık yarısının (%41-50), hemşire ve ebelerin yarısının (%50.8) sigara kullandığı belirtilmiştir (1). Gelecekte birer sağlık çalışanı olacak, sağlık eğitimi alan öğrencilerimizin bu konudaki yaklaşımı ve eğitimleri tütün ile mücadelede önem kazanmaktadır. Öğrenciler rol ve sorumluluk bilincini eğitim sırasında kavramalıdır. Ancak; üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmalarda tıp fakültesi eğitimi sırasında sigaraya başlayan öğrencilerin sayısının azımsanmayacak derecede yüksek olduğu gözlenmektedir (2-4).

Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Manisa Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin, 2006-2007 eğitim döneminde, 1 ve 2. sınıfta okurken sigara kullanım düzeyleri sorgulanmıştı (5). Tıp fakültemizde öğrenciler 3. ve 4. sınıfta sigaranın sağlık üzerine etkileri, nikotin bağımlılığı ve tedavisi konulu dersler almaktadır. Sağlık Yüksekokulu öğrencileri de sigara konulu doğrudan ders almamakla birlikte, 1. sınıftan itibaren özellikle malignite konulu derslerde sigaranın zararları ile ilgili

olarak bilgilendirilmektedir. Gelecekte toplumda rol model olacak, bir süredir sağlık eğitimi alan ve belli bir sağlık bilinci olduğu düşünülen aynı öğrenciler, 2009-2010 eğitim döneminde, 3 ve 4. sınıfta iken bu açıdan yeniden değerlendirildi. Ayrıca, zaman içinde sigara kullanımının artıp artmadığının belirlenmesi, bu durumu etkileyen faktörlerin saptanması, bunların yanı sıra 19 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren halka açık alanlar ve kapalı yerlerde sigara kullanma yasağının oluşturduğu düşüncenin belirlenmesi amaçlandı.

MATERYAL ve METOD

Bu çalışma Ekim 2007-Şubat 2010 tarihleri arasında yürütülen iki anket uygulamasından oluşan bir izlem araştırmasıdır. Ekim 2007 tarihinde yürütülen ilk çalışmanın (5) evrenini Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Manisa Sağlık Yüksekokulu 1. ve 2. sınıf öğrencileri, ilk çalışmadan iki yıl sonra yürütülen Şubat 2010 tarihli bu çalışmanın evrenini de aynı öğrencilerin bulunduğu 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Her iki çalışmada da herhangi bir örneklem yöntemi kullanılmadan öğrencilerin tamamına ulaşılmaya çalışılmış, ilk çalışmaya öğrencilerin tamamı katılırken ($n = 327$) ikinci çalışmada yarıyıl tatili nedeniyle ulaşılabilenler olmuş, katılım hızı %80.42 ($n = 263$) olarak gerçekleşmiştir. Anket; sosyodemografik özellikler, sigara kullanımı ile ilgili sorular, sigara kullanmaya iten faktörler, sigara bırakma polikliniklerinin varlığı, 19 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren halka açık alanlar ve toplu yerlerde sigara kullanma yasağına karşı yaklaşımı içeren 26 sorudan oluşmaktadır. Yapılandırılmış anket formları gözetim altında, Manisa Etik Kurul onayı

aldıktan sonra, öğrencilerin sınıflarında toplanmıştır. Yeni anket oluşturulurken ilk anketteki sigara kullanımı ile ilgili sorular değiştirilmeden alınmıştır (Ek 1).

Araştırmanın verileri, tanımlayıcı istatistikler ve ki-kare testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya alınan 263 öğrencinin 189 (%71.9)'u kız, 74 (%28.1)'ü erkekti. Tıp fakültesinde okuyan 144 (%54.8), sağlık yüksekokulunda okuyan 119 (%45.2) öğrenci anketi doldurdu. Ekim 2007 ve Şubat 2010 tarihlerinde anket dolduran öğrencilerin demografik verileri Tablo 1'de gösterilmiştir. Öğrencilerin yurttan ayrılıp arkadaşları ile evde kalma oranında artış saptanmıştır.

Ek 1. Anket

1. Bağımlılık yapan madde alışkanlığınız var mı? Varsa seçiniz.
2. Şimdiye kadar 6 ay veya daha uzun süre günde en az 1 tane olmak üzere sigara içtiniz mi?
3. Sigara içmeyi ilk denediğinizde kaç yaşında idiniz? Yazınız.
4. Halen sigara içiyor musunuz?
5. Günde ortalama kaç sigara içiyorsunuz?/içtiniz? (halen içenler ve bırakanlar için) seçiniz.
6. Bugüne kadar kaç yıldır sigara içtiniz? (halen içenler ve bırakanlar için)
7. Ailenizde sigara içen var mı? Varsa seçiniz.
8. Sigara içiyorsanız/içmişseniz başlama nedenini belirtir misiniz?
9. Aşağıdaki bulgulardan/semptomlardan herhangi birisi var mı? Varsa seçiniz.
10. Sigarayı bırakmayı hiç denediniz mi?
11. Sigarayı bırakmayı kaç kez denediniz? Belirtir misiniz?
12. En son ne zaman bıraktınız?
13. En son sigarayı bıraktığınızda kaç gün sigara içmediniz?
14. Sigara bırakmayı düşünüyor musunuz?/istiyor musunuz?
15. Sigarayı bırakmayı düşünüyor/istiyorsanız nedenini seçiniz.
16. Sigara bırakma polikliniklerini biliyor musunuz?
17. Sigara bırakma polikliniklerinin yararlı olacağına inanıyor musunuz?
18. 19 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren halka açık alanlarda/toplu yerlerde sigara içimini yasaklayan yasanın sigara tüketiminin azaltılmasında etkili olacağını düşünüyor musunuz?

Öğrencilerin 129 (%49)'u sigara içmeyi denemişti. Ortalama sigara deneme yaşı 15.7 ± 4.01 (0-23) yıl idi. Kızlarda ortalama sigara deneme yaşının erkeklere göre daha geç olduğu gözlemlendi (sırasıyla; 16.26, 14.29). Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara deneme yaşı, sağlık yüksekokulu öğrencilerine göre daha erken idi (sırasıyla; 15.39, 16.08).

Şimdiye kadar altı ay ve üzerinde sigara içen öğrenci sayısı 91 (%34.6) idi. 2007 yılına göre bu oranda oldukça anlamlı artış vardı ($p < 0.0005$). Özellikle kız öğrencilerde, sağlık yüksekokulu öğrencilerinde, yurtta ve arkadaşları ile evde kalanlarda şimdiye kadar altı ay ve üzerinde sigara içme oranında ilk araştırma ile karşılaştırıldığında artış gözlemlendi ($p < 0.05$) (Tablo 2). Erkeklerde ise anlamlı değişiklik saptanmadı.

2007 yılı ile karşılaştırıldığında 2010 yılında halen sigara içme oranlarında, kız öğrencilerde artış belirgindi ($p < 0.05$). Tıp fakültesi öğrencilerinde iki yıl içinde sigara kullanımı istatistiksel olarak anlamlı şekilde artmışken, sağlık yüksekokulu öğrencilerinde sigara içme oranında anlamlı artış gözlenmedi (sırasıyla $p = 0.01$, $p = 0.18$). Öğrencilerin aile yanında veya arkadaşları ile evde kalması halen sigara içiminde etkili değildi. Ancak yurtta kalan öğrencilerde sigara kullanımı artmıştı ($p = 0.046$). Halen sigara içiminin zaman içindeki değişimi ve etkileyen faktörler Tablo 3'te gösterilmiştir.

İlk araştırmada günde ortalama içilen sigara adedi 8.77 ± 6.85 iken, son değerlendirmede 9.18 ± 7.03 idi. İki yıl içinde anlamlı olmasa da içilen ortalama sigara miktarında artış vardı ($p = 0.76$). 2007 yılında ortalama 2.61 ± 2.03 yıldır sigara içimi var iken, bu değer Şubat 2010 tarihinde 3.52 ± 2.13 yıla çıkmıştı ($p = 0.029$). 2010 yılında günde ortalama içilen sigara miktarı erkek öğrencilerde kızlara göre daha fazla idi (sırasıyla; 10.3, 7.59, $p = 0.049$). Aynı zamanda erkeklerin sigara içme süresi de kızlardan daha fazla idi (sırasıyla; 3.14, 2.97, $p = 0.69$). Arkadaşları ile evde kalan öğrencilerde ve sağlık yüksekokulunda okuyanlarda istatistiksel olarak anlamlı olmasa da hem günde ortalama içilen sigara miktarı hem de içme süresi daha fazla idi ($p > 0.05$).

Toplam 163 (%67.4) öğrencinin ailesinde en az bir kişi sigara içimi vardı. Otuz (%12.4) anne sigara içerken, babaların 99 (%40.9)'u, kardeşlerin 42 (%17.4)'si sigara kullanmaktaydı. Ayrıca, 23 (%9.5) öğrencinin ailesinde diğer aile bireylerinde sigara kullanımı vardı. Ailede sigara içen olması hem sigara deneme hem de halen sigara içme oranını artırmaktaydı ($p < 0.05$).

Sigaraya en sık başlama nedeni merak ($n = 48$, %55.2) idi. Bunu sırasıyla arkadaş etkisi (%36.8), ortama

Tablo 1. Öğrencilerin demografik verileri.

Özellik	İlk çalışma (Ekim 2007)		İzlem çalışması (Şubat 2010)	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Toplam öğrenci	327		263	
Cinsiyet				
Kız	197	(60.2)	189	(71.9)
Erkek	130	(39.8)	74	(28.1)
Bölüm				
Tıp fakültesi	167	(51.1)	144	(54.8)
Sağlık yüksekokulu	160	(48.9)	119	(45.2)
Öğrencinin kaldığı yer				
Aile yanında kalma	102	(32.0)	88	(33.5)
Yurtta kalma	103	(32.3)	48	(18.2)
Arkadaşlar ile evde kalma	114	(35.7)	127	(48.3)

Tablo 2. Şimdiye kadar altı ay ve üzeri sigara içme oranı ve etkileyen faktörler.

Özellik	Altı ay ve üzeri sigara içme		p		
	İlk çalışma (Ekim 2007)				
	Sayı	(%)			
Toplam sayı	59	(18.0)	91	(34.6)	0.0004
Cinsiyet					
Kız	15	(7.6)	66	(34.9)	0.0004
Erkek	43	(33.3)	25	(34.2)	0.89
Bölüm					
Sağlık yüksekokulu	34	(21.3)	59	(49.6)	0.0006
Tıp fakültesi	25	(15.0)	32	(22.2)	0.09
Öğrencinin kaldığı yer					
Aile yanında kalma	17	(16.7)	18	(20.5)	0.50
Yurtta kalma	12	(11.7)	24	(50.0)	0.0002
Arkadaşlar ile evde kalma	28	(24.6)	49	(38.6)	0.020

uyum sağlama (%16.1), özenti (%10.3), ailede içen olması ile film-reklamlar (%5.7) izlemekteydi.

Sigara kullanımına ait öksürük (n= 24, %10.2), balgam (n= 21, %8.9), nefes darlığı (n= 9, %3.8), hırıltılı solunum (n= 8, %3.4) gibi yakınmalar 38 (%16.2) öğrencide vardı.

Beş (%2) öğrenci uyuşturucu kullanmayı denemişti. Yüz on (%46) öğrenci değişen oranlarda alkol kullanmaktaydı.

Sigara bırakmayı deneme oranı %56.6 idi. En uzun bırakma süresi 500 gün (n= 1), en kısa bırakma süresi 1 gün (n= 1) idi. Halen sigara kullanıp 30 gün içinde bı-

rakmayı düşünen 7 (%15.9), altı ay içinde bırakmayı düşünen 19 (%43) öğrenci vardı. En sık bırakma nedeni ağız kokusu, dişlerde sararma gibi sigaranın hoş olmayan etkisi (n= 33, %91.7) idi. Bunu sırasıyla ekonomik güçlük (n= 10, %30.3), sigara yasağı (n= 7, %21.7), eğitim ve arkadaş önerisi (n= 3, %10) ve doktor önerisi (n= 2, %6.7) izlemekte idi.

Öğrencilerin 166 (%75.1)'si sigara bırakma poliklinikleri hakkında bilgi sahibi olup, 182 (%81.3) öğrenci sigara bırakma polikliniklerinin etkin olduğunu düşünüyordu. Öğrencilerin 214 (%83.3)'ü ise 19 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren, halka açık alanlarda ve toplu yerlerde sigara içimini yasaklayan yasanın, sigara-

Tablo 3. Halen sigara içme oranı ve etkileyen faktörler.

Özellik	Halen sigara içme		p
	İlk çalışma (Ekim 2007) Sayı (%)	İzlem çalışması (Şubat 2010) Sayı (%)	
Toplam sayı	41 (12.7)	47 (20.4)	0.014
Cinsiyet			
Kız	11 (5.6)	30 (19.1)	0.0008
Erkek	29 (22.8)	17 (23.6)	0.901
Bölüm			
Sağlık yüksekokulu	26 (16.1)	20 (23.0)	0.186
Tıp fakültesi	15 (9.2)	27 (18.9)	0.014
Öğrencinin kaldığı yer			
Aile yanında kalma	11 (11.0)	8 (9.9)	0.806
Yurtta kalma	6 (5.8)	6 (16.7)	0.046
Arkadaşlar ile evde kalma	22 (19.5)	33 (29.2)	0.088

ra tüketiminin azaltılmasında etkili olacağını düşünmekteydi.

TARTIŞMA

Tütün ve ürünlerinin kullanımı dünyada olduğu gibi ülkemizde de oldukça yaygındır. Yapılan araştırmalar gelişmiş ülkelerde tütün kullanımının azaldığını, gelişmekte olan ülkelerde ise kullanımın arttığını göstermiştir (6). Ülkemizde yapılan araştırmalarda sigara deneme yaşının ilköğretim dönemine kaydığı, sigaraya başlamanın 9-10 yaşlarında sık olduğu saptanmıştır (7-9). Farklı üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmalarda da sigara kullanım oranının yüksek olduğu, yine tıp fakültesi ve sağlık yüksekokullarında okuyan öğrencilerde de %60'lara varan oranlarda sigara içiminin olduğu ortaya konmuştur (2,10,11). Ülkemizde üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmalar, ileri sınıflarda sigara içiminin üniversiteye yeni başlayanlara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir (2,3,12,13).

Araştırmamız 2007 ve 2010 yıllarında yapılan iki anket çalışmasını içermektedir. 2010 yılında yapılan izlem araştırmamızda öğrencilerimizin 129 (%49)'u sigara içmeyi denemişti. Ceylan ve arkadaşları üniversiteye yeni başlayan öğrencilerde en az bir kez sigara deneme oranını %81.8 olarak bildirirken, Telli ve arkadaşları bunu %49.6 olarak saptamışlardır (10,11). Ortalama sigara deneme yaşı 15.7 ± 4.01 (0-23) yıl idi. Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara deneme yaşı, sağlık yüksekokulu öğrencilerine göre daha erkendi (sırasıyla; 15.39, 16.08). Mayda ve arkadaşları Düzce'de tıp fakültesi öğrencilerinde sigara deneme yaşını 16.9 ± 2.9 , Pıçakçıefe ve arkadaşları Muğla Sağlık Yüksekokulu öğrenci-

lerinde 16.8 ± 2.8 , Açıklık ve arkadaşları Astsubay Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinde 14.6 ± 1.9 olarak vermişlerdir (4,14,15). Bizim öğrencilerimizin sigara deneme yaşı ve içmeyi deneme oranı ülkemizdeki benzer üniversite öğrencilerinin sigara deneme yaşına benzerdir. 2007 yılında yapılan araştırmada bu veriler sorgulanmadığı için o dönem ile ilgili veri karşılaştırması yapılamamıştır.

2010 yılında uygulanan anket araştırmamızda şimdiye kadar altı ay ve üzerinde sigara içen öğrenci sayısı 91 (%34.6) olup, ilk anket uygulamasına göre anlamlı derecede artmıştı ($p < 0.005$). Kız öğrencilerde, sağlık yüksekokulu öğrencilerinde, yurtta ve arkadaşları ile evde kalanlarda bu artış anlamlıydı. Öğrencilerimizde halen sigara içme oranının 2007 yılı ile karşılaştırıldığında %12.7'den %20.4'e yükseldiği ve bu artışın kızlarda daha belirgin olduğu gözlemlendi ($p < 0.05$). Halen sigara içme oranı tıp fakültesi öğrencilerinde %18.9, sağlık yüksekokulu öğrencilerinde %23'tü. Halen sigara içen tıp fakültesi öğrencilerinde zamanla daha fazla artma olmuştu ($p < 0.05$). Öğüş ve arkadaşları tıp fakültesi 1 ve 6. sınıf öğrencilerinde yaptıkları araştırmada 6. sınıfta sigara kullanımının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (3). Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde sınıf ilerledikçe sigara içiminin arttığı gösterilmiştir (2,14). Öğrencilerin sigara konusunda eğitim almasına karşın bu oranda artış olması arkadaş etkisi ve özgürlükçü düşünce yaklaşımı ile ilişkili olabilir. Kızlarda artış olması ise tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gözlenen, kadınlarda artan sigara kullanımının yansımalarıdır. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde daha belirgin artış olması ise öğrencilerin eğitim ve bilinçlen-

me düzeyindeki farklılıktan kaynaklanabilir. Aynı zamanda eğitim sürecinde alınan derslerdeki farklılıktan ve tıp fakültelerindeki daha ayrıntılı eğitimden kaynaklanabilir. Üniversitemizde tıp fakültesi öğrencilerine 3. sınıfta "sigaranın sağlığa zararları", 4. sınıfta "nikotin bağımlılığı ve tedavisi" dersleri verilmektedir. Bu öğrencilere, tüm öğrenciler ilgili dersleri aldıktan sonra, 5 ve 6. sınıfta aynı değerlendirmenin yapılması durumunda, hekimlik bilincinin artması ve rol model olma konusunda düşüncelerin oturması ile sigara içme oranlarının daha düşük saptanması söz konusu olabilir. Benzer araştırmalar ile karşılaştırıldığında öğrencilerimizde halen sigara içme oranı görece daha düşüktür (2,3,14,17). Öğrencilerimizin görece düşük sigara içme oranı tıp fakültemizde sigara ile ilgili aldıkları eğitimle ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerimizde; şimdiye kadar altı ay ve üzerinde sigara içmede artış sağlık yüksekokulu öğrencilerinde daha fazla iken, halen sigara içme oranındaki artış tıp fakültesi öğrencilerinde daha fazla idi. Bu durum tıp fakültesinde okuyan kızların sigara kullanımındaki belirgin artıştan kaynaklanıyor olabilir. Değişik üniversitelerde yapılan araştırmalarda sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerde sigara içmenin daha fazla olduğu saptanmıştır (16,17). Tıp fakültesinde okuyan öğrencilerde daha düşük gözlenen oranlar, sigara ve oluşturduğu hastalıklar hakkında aldıkları eğitimle büyük oranda ilişkilendirilebilir.

Günde ortalama içilen sigara miktarında iki yıl içinde anlamlı olmasa da artış vardı ($p=0.76$). İlhan ve arkadaşları 1146 tıp fakültesi öğrencisinde ortalama içilen sigara miktarını 14.3 ± 9.8 , Öğüş ve arkadaşları 18 olarak vermişlerdir (2,3). Benzer araştırmalara göre, öğrencilerimizin sigara tüketimindeki düşük ortalama (9.18 ± 7.03 adet/gün) görece sevindirici olmakla birlikte bu durum öğrenci sayımızın azlığından kaynaklanabileceği gibi, öğrencilerimizin aldığı eğitimden ve aynı zamanda öğrencilerimiz arasında sevilen bir kulüp olan ve sigara ile mücadelede çalışan, NİKOTEK kulübünün çalışmalarının etkisi de olabilir. İzlem çalışmasında ilk araştırmaya göre sigara içme süresinde artış saptandı ($p=0.029$). 2010 yılında günde içilen sigara miktarı ve içme süresi erkeklerde kız öğrencilere göre daha fazla bulunmuştur (sırasıyla $p=0.049$, $p=0.69$). Bu durum sigara tüketiminin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de erkeklerde daha fazla olmasından kaynaklanıyor olabilir. Arkadaşları ile evde kalan ve sağlık yüksekokulunda okuyan öğrencilerin istatistiksel olarak anlamlı olmasa da günde içtikleri sigara miktarı ve sigara içme süresi daha fazla bulunmuştur ($p>0.05$). Aile yanından ayrıлып kendi başına kalanlarda özgürlükçü düşünce yaklaşımı-arkadaştan etkilenme ve bütün

ile mücadelede bilinçlenmedeki farklılıklar bu ayırımı yaratmış olabilir.

Toplam 163 (%67.4) öğrencinin ailesinde en az bir kişide sigara içimi vardı. Ailede sigara içen olması hem sigara deneme hem de halen sigara içme oranını artırmakta idi ($p<0.05$). İki ayrı çalışmada ailesinde veya arkadaş çevresinde sigara içen öğrencilerin bulunmasının öğrencilerde sigara içme sıklığını etkilediği bulunmuştur (2,18). Sigara içiminde ailenin bu denli etkili olması anne ve babanın rol model olması ile ilişkili olmaktadır. Öğrencilerimizde arkadaş etkisinin daha az olmakla birlikte aile etkisinin önemli olduğunu gözledik.

Öğrencilerimizde sigaraya başlamanın en sık nedeni merak idi. Bunu sırasıyla arkadaş etkisi, ortama uyum sağlama, özentisi, ailede sigara içen olması ile film ve reklamlar izlemekteydi. Üniversite öğrencilerinde yapılan benzer araştırmalarda da en sık başlama nedenlerinin arkadaş etkisi, özentisi, merak ve stres olduğu gözlenmektedir (2,3,12,13). Beş (%2) öğrenci uyuşturucu kullanmayı denemişti. Yüz on (%46) öğrenci değişen oranlarda alkol kullanmakta idi. Üniversite öğrencilerinde alkol deneme oranı %30-55 oranlarında bulunmuştur (14,16,17). Öğrencilerde sigara ile beraber alkol tüketiminin arttığı gözlenmektedir. Uyuşturucu madde deneme oranı görece daha azdır (16,17).

Öğrencilerimizde sigara bırakmayı deneme oranı %56.6 idi. Sigarayı bırakmayı istemede en büyük etken ağız kokusu, dişlerde sararma gibi sigaranın hoş olmayan etkisi (%91.7) idi. Benzer araştırmalarda sigara bırakmada en önemli etkenin sağlığa zararlı etkileri olduğu bulunmuştur (2,3,12). Sigaranın bırakılmasında sağlığa zararlı etkileri konusunun eğitim sırasında daha fazla işlenmesi önem kazanmaktadır.

Öğrencilerimizin %75'i sigara bırakma poliklinikleri hakkında bilgi sahibiydi. Ancak tıp fakültesinde okumasına rağmen bilgisi olmayan öğrenciler de vardı. Öğrencilerimizin %81'i bu polikliniklerin etkin olduğunu, %83'ü ise 19 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren, halka açık alanlarda ve toplu yerlerde sigara içimini yasaklayan yasanın sigara tüketiminin azaltılmasında etkili olacağını düşünüyordu. Daha önce yapılan araştırmalarda öğrenciler büyük oranda yasaya karşı olumlu görüş bildirmişlerdir (4,13). Öğrencilerin sigara bırakma polikliniklerinde pratik uygulama yapması hem kendilerinin bilinçlenmesi hem de toplumun bilinçlendirilmesinde rol oynayabilir.

Sonuç olarak; öğrenciler sigaranın etkilerinin farkındadırlar. Tıp fakültesi öğrencilerimizin 2002 yılından beri 3 ve 4. sınıfta sigaranın sağlık üzerine etkileri, nikotin

bağımlılığı ve tedavisi konulu dersler almasına, sağlık yüksekokulu öğrencilerine de 1. sınıftan itibaren uygun derslerde sigaranın zararları konusunda eğitim verilmesine rağmen ilk araştırmada %12.7 olan halen sigara içme oranı, izlem araştırmasında %20.4'e yükselmiş, kızlarda sigara içimi belirgin oranda artmış, tıp fakültesinde okuyan, yurttan kalan öğrencilerde de sigara içimi artmıştır. Zaman içinde sigarayı deneme oranı da artmıştır. Aynı öğrencilerde yapılan bu izlem araştırmasının sonucunda tıp fakültesi öğrencilerinde sigara konusunda eğitimin daha erken sınıflarda başlanması, ders saatlerinin artırılması, ayrıca diğer yardımcı sağlık personeli yetiştiren bölümlerde de bu konuda eğitime yer verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bunların dışında öğrencilerin kulüpler ya da çeşitli etkinlikler aracılığıyla sigaraya karşı bilinçlendirilmeleri de eğitime katkı sağlayabilir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Bildirilmemiştir.

KAYNAKLAR

1. Bilir N. *Dünyada ve Türkiye'de tütün kullanımı epidemiyolojisi*. Aytemur ZA, Akçay Ş, Elbek O (editörler). *Tütün ve Tütün Kullanımı*. İstanbul: Toraks Kitapları (Sayı 10), 2010; 21-35.
2. İlhan F, Aksakal FN, İlhan MN, Aygün R. *Smoking prevalence among Gazi University Faculty of Medicine*. TAF Prev Med Bull 2005; 4: 188-98.
3. Ögüş C, Özdemir T, Kara A, Şenol Y, Çilli A. *Smoking habits of class I and VI medical students at Akdeniz University Medical Faculty*. Akciğer Arşivi 2004; 5: 139-42.
4. Mayda AS, Tuhan N, Baştaş S. *Attitudes towards smoking and frequency of smoking among students of Duzce Medical school*. TAF Prev Med Bull 2007; 6: 364-70.
5. Göktalay T, Özyurt BC, Çelik P. *Smoking and asthma prevalence in Celal Bayar University Medical School students*. Tur Toraks Der 2009; 10: 162-6.
6. Karlıkaya C, Öztuna F, Solak ZA, Özkan M, Örsel O. *Tobacco control*. Tur Toraks Der 2006; 7: 51-64.
7. Özyurt BC. *Determination of passive smoke exposure in primary school children in a rural area in Manisa*. Tur Toraks Der 2009; 10: 155-61.
8. Hamzaçebi H, Ünsal M, Dabak Ş, Bilgin S, Aker S. *Prevalence of smoking and affecting factors in primary school students in Tekkekoy, Samsun*. Tur Toraks Der 2008; 9: 34-9.
9. Ünsal A, Sezgin S. *Cigarette smoking status among students of primary school in Erzurum*. Tur Toraks Der 2009; 10: 75-81.
10. Ceylan E, Yanık M, Gencer M. *The factors that affect attitudes towards smoking among students who are enrolled at Harran University*. Tur Toraks Der 2005; 6: 144-50.
11. Tellî CG, Solak ZA, Özol D, Sayiner A. *Smoking habits among newly registered university students*. Solunum 2004; 6: 101-6.
12. Vatan İ, Ocakoğlu H, İrgil E. *Determining smoking prevalence among Uludağ University Faculty of Medicine*. TAF Prev Med Bull 2009; 8: 43-8.
13. Yıldırım Ç, Çelik P, Şakar A, Dinç G. *Attitudes of medical students towards smoking*. Solunum 2004; 6: 30-5.
14. Pıçakçıefe M, Keskinöğlü P, Bayar B, Bayar K. *Smoking prevalence among Muğla School of Health Sciences students and causes of leading increase in smoking*. TAF Prev Med Bull 2007; 6: 267-72.
15. Açıkkel CH, Kılıç S, Uçar M, Yaren H, Türker T. *Smoking prevalence and related factors in health noncommissioned officers college (GMMA-2004)*. TAF Prev Med Bull 2004; 3: 178-85.
16. Altındağ A, Yanık M, Yengil E, Karazeybek AH. *Substance use among university students in Sanlıurfa*. Journal of Dependence 2005; 6: 60-4.
17. Tanrıkkulu AÇ, Çarman KB, Palancı Y, Çetin D, Karaca M. *The prevalence of cigarette smoking among university students in Kars and risk factors*. Tur Toraks Der 2009; 10: 101-6.
18. Kaşıkçı M, Ünsal A, Çoban Gİ, Auşar G. *Smoking habits of the final grade students at Atatürk University in Erzurum, Turkey*. Tur Toraks Der 2008; 9: 93-8.